

DZIEKAN, Wikariusz rejonowy (łac. *vicarius foraneus* archiprezbiter), kapłan, który stoi na czele → wikariatu rejonowego (KPK 83 kan. 553 § 1), czyli dekanatu; w dokumentach posoborowych określany jako najbliższy współpracownik bpa (ES I 19 § 1), który w sprawowaniu zadań pasterskich pośredniczy między bpem i prob. (EI 186) oraz prob. a rektorami kościołów, kapelanami i katechetami (EI 181).

Jeśli prawo partyk. czego innego nie stanowi, dz. mianuje bp diec., po wysłuchaniu zgodnie ze swoim roztropnym osądem zdania kapłanów pełniących posługę w danym dekanacie. Na urząd dz., który nie jest związany z urzędem prob. określonej par., bp powinien wybrać kapłana, wyróżniającego się wiedzą teol. i gorliwością apost., którego uzna za odpowiedniego, po rozważeniu okoliczności miejsca i czasu. Dz. mianowany jest na pewien czas, określony prawem partyk.; na skutek słusznej przyczyny, bp diec. może swobodnie usunąć go z urzędu (kan. 553-555). Dz. wypełnia następujące obowiązki: 1° czuwa, by kapłani troskliwie wypełniali powierzone im obowiązki, a w razie potrzeby zwraca im uwagę lub stosuje zasadę ewangelicznego upomnienia; 2° planuje, koordynuje i nadzoruje pracę duszpast. na terenie dek., o ile jej znaczenie wykracza poza jedną par. (odnosi się to do misji par., rekolekcji, spowiedzi par., pielgrzymek dek.); 3° troszczy się, aby czynności święte były sprawowane zgodnie z przepisami liturg., a księgi par. (→ metrykalne księgi parafialne) właśc. prowadzone; 4° na zlecenie bpa diec. wprowadza w urząd nowego prob.; 5° uczestniczy w konferencjach dz. zwoływanych przez bpa, a nast. na ich wzór zwołuje i przewodniczy konferencjom dek.; 6° służy pomocą w przygotowaniu → wizytacji kanonicznej, w czasie jej trwania towarzyszy bpowi na terenie dek.; 7° corocznie rozdziela parafiom dek. oleje święte; 8° troszczy się, by kapłani w potrzebie byli otoczeni należytą opieką duchową i materialną; 9° rozwiązuje konflikty w dek.; 10° prowadzi archiwum dek. oddzielne od par.; 11° uczestniczy w → synodzie diecezjalnym; 12° posiada pieczęć urzędu dziekańskiego (okrągłą i podłużną); 13° wizytuje corocznie wszystkich katechetów na terenie dek. podczas lekcji religii; 14° dokonuje protokolarnego przekazania par. z dokładnym spisem inwentarza; 15° prowadzi kancelarię dziekańską oddzielną od par.; 16° w par. bez wik.: zarządza wakującą par. w dekanacie do czasu jej obsadzenia, posiada uprawnienia → administratora tejże par., włącznie z prawem asystowania przy zawieraniu małżeństw i prawem delegowania tego uprawnienia w poszczególnych przypadkach, dotyczy to także sytuacji → *sede impedita* w działaniu prob.; 17° w razie poważnej choroby kapłana w swoim dek., troszczy się, ażeby nie został on pozbawiony pomocy duchowej i materialnej, a w przypadku śmierci, by był odprawiony godny pogrzeb, troszczy się również o to, aby podczas choroby czy śmierci nie zostały zabrane lub nie zaginęły księgi, dokumenty, sprzęt liturg. oraz in. przedmioty należące do kapłana i do kościoła; 18°

odbiera z kurii diec. i przekazuje par. swego dek. materiały duszpast. i zarządzenia; 19° przesyła wymagane dane statyst. do kurii diec.; 20° przekazuje do odpowiednich agend kurialnych pieniądze ze zbiórek przeprowadzonych w dek.; 21° przewodniczy w dek. wyborom elektorów do → rady kapłańskiej. Układ akt dziekańskich ustalony jest wg parafii – każda posiada odrębną teczkę; przy zmianie na stanowisku dz. przekazanie aktu dziekańskiego jego następcy dokonuje się w formie protokołu zdawczo-odbiorczego w obecności delegata kurii.

Dz ma obowiązek wizytować par. swojego rejonu w sposób określony przez bpa diec.; wizytacja dziekańska służy rozpoznaniu i ocenie stanu życia rel. par., pracy duszpast. i sytuacji gospodarczej. Dz. wspólnie z duszpasterzami dek. ustala termin wizytacji i dostarcza kwestionariusz wizytacyjny; w określonym terminie przybywa do kościoła, gdzie po powitaniu przez prob. i krótkiej modlitwie ogląda wnętrze kościoła, tabernakulum, zakrystię oraz wszystkie kaplice znajdujące się na terenie parafii. Dz. powinien przeprowadzić wnikliwą wizytację kancelarii par., zbadać stan pieczętek, ksiąg metrykalnych – czy wpisy prowadzone są na bieżąco. Po dokonaniu wizytacji dz. sporządza sprawozdanie w 3 egzemplarzach – jeden, z wypełnionym przez prob. kwestionariuszem, odsyła do kurii; drugi przekazuje prob.; trzeci pozostawia w aktach dziekańskich. Dz. przysługuje pierwszeństwo przed wszystkimi prob. i in. kapłanami w swoim dek.; do zadań dz. należy również zwoływanie kongr. dekanalnych i odbywania dziekańskich wizytacji par. w celu doskonalenia duszpasterstwa w par. na terenie dek.; inicjowanie, promowanie i rozwijanie dobrych pomysłów, metod i form duszpasterskich. Aktywność poszczególnych parafii dek. oraz osób odpowiedzialnych w dek. za poszczególne działy duszpasterstwa powinno zmierzać do realizacji pastoralnych celów dek.; stąd obowiązkiem dz. jest koordynowanie działalności duszpast. w dekanacie. Chociaż działalność w dek. wicedziekana, ojca duch., wizytatorów religii oraz referentów dek. podlega wydziałom i referatom kurialnym, to jednak dz. powinien ją koordynować.

Aktywność dz. powinna wspierać wspólną działalność w dek., jak organizowanie w par. spowiedzi rekolekcyjnej w Wielkim Poście i Adwencie oraz przygotowanie narzeczonych przed zawarciem sakramentu małżeństwa; na większą współpracę i koordynację w ramach dek. czeka wiele form duszpasterstwa nadzwyczajnego. W wymiarze dek. mogą one być realizowane z większym pożytkiem, a mniejszym wysiłkiem poszczególnych parafii.

Z popieraniem i koordynowaniem w ramach dek. wspólnej działalności duszpast. wiąże się troska dz. o wszystkich duchownych dekanatu. Nie polega ona na obserwacji i dokonywaniu oceny, ale zakłada postawę gotowości do wspomagania prezbiterów w pracy i życiu kapłańskim. Dz. związany z kapłanami swego dek. tą samą miłością Kościoła i tym samym posłannictwem powinien być ich doradcą i pomocnikiem w realizacji zbawczego posłannictwa;

własnym przykładem powinien ukazywać, jak należy wypełniać swoje obowiązki; stawia to dz. określone wymagania moralne. Dz., aby mógł dobrze wypełnić swoją posługę, musi być kapłanem o głębokim życiu rel., traktujący swoje obowiązki w dek. jako posługę wobec → Ludu Bożego.

Troską dz. powinno być budowanie wspólnoty kapł. w dekanacie (PO 7; KPK 83 kan. 280); budowanie jej musi mieć naturalne podłoże w atmosferze przyjaźni w dek. zespole kapł.; dobra atmosfera i przyjaźń w zespole jest warunkiem efektywnej funkcjonalności dekanatu. Dz. powinien troszczyć się i tworzyć warunki do budowania atmosfery przyjaźni i zaufania, jak również zapobiegać przyczynom nieporozumień; swoje obowiązki powinien traktować jako posługę, a nie jako administrowanie. Celem oddziaływań pastoralnych dz. w dek. powinno być pogłębianie wspólnoty kapł. opartej na braterstwie sakramentalnym i miłości pastoralnej.

W. Miziołek, *Osobowość dz. na tle zadań*, HD 34(1965) nr 2, 69-72; J. Rybczyk, *Pozycja dz. w świetle przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego i prawodawstwa i kościelnego po Soborze Watykańskim II*, KDP 57(1971) nr 1, 30-31; S. Grzechowiak, *Miejsce oraz zadania dekanatu i dz. w realizacji dzieła zbawczego w Kościele diecezjalnym*, GWK 16(1974) nr 11-12, 373-374; H. Axtmann, *Das Dekanat als geistlicher Lebensraum*, Lebendige Seelsorge 32(1981) nr 4, 148-149; L. Roos, *Elemento liner Pastoral der mittleren Ebene*, Lebendige Seelsorge 32(1981) nr 4, 129-137; T. Pawluk, EK t. IV 586-588; Szafrowski II 224-227; R. Pagé, *Les Églises particulières. La charge pastorale de leurs communautés de fidèles selon le Code de droit canonique de 1983*, Mo 1989, II 169-178; E. Szafrowski, *Ponadparafialni współpracownicy biskupa diecezjalnego*, PK 35(1992) nr 3-4, 26-27; R. Kamiński, *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*, Lb 1997, 229-233; F.J. Ramos, *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, R 2000, 593-598; M. Sitarz, LTP 231-233; J. Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele*, Wwa 2011, 240-242.

Mirosław Sitarz